tas ir kiek labiau permaišytas kultūrinis sluoksnis. Giliau pasiektas apie 80 cm storio juodos žemės gruntas su XVI–XVII a. radiniais. Jame rasta keletas plokštinių koklių ir žiestų indų šukių (1 pav.).

Nuo Karaimų gatvės pusės Totoriškių ežero link žemės paviršius žemėja, o kultūrinis sluoksnis storėja. Tikėtina, kad šis gruntas yra atvežtinis, jame aptikti radiniai tarpusavyje klijuojasi. Daugiau duomenų apie šį sluoksnį ir jo susiformavimo aplinkybes galėtų suteikti tik papildomi archeologiniai tyrimai.

The Trakai Kenesa

Karaite prayer house or kenesa is at the back of the small fenced plot at Karaimų St. 30 in the NW part of Trakai Old Town. The first kenesa in Trakai was erected at the turn of the 15th century. The building has burnt down or been demolished a number of times, but its location has not changed. The current building was erected circa 1825 in the historicism style. In 1903–1904, the building was renovated and its appearance has not changed since that time. In 2015, three test pits (2,8 m^2) were excavated near the kenesa's foundation. A possibly disturbed 16th–17th-century cultural layer with finds: structural ceramics and household pottery, among which sherds of hand thrown vessels predominate, was recorded (Fig. 1).

Karolis Duderis

Vilniaus Kalvarijų kompleksas

Vilniaus Kalvarijų komplekso (UK 4097), Kryžiaus kelio 34 stoties Viešpaties Jėzaus Kristaus kapo koplyčios (UK 26690) teritorijoje, Jeruzalės g. 5B, planuota įrengti objektų apsaugos priemones bei nutiesti naują abonentinį kabelį į Viešpaties Jėzaus Kristaus kapo koplyčią. Numatyta trasa yra apie 110 m ilgio, apie 50 cm pločio, 80 cm gylio. Kadangi teritorija patenka į saugomų nekilnojamų kultūros vertybių sąrašą, buvo atlikti žvalgomieji tyrimai.

Pirmoji, medinė, Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia kartu su Verkių Kalvarijų koplyčiomis pastatyta 1662–1669 m. Ji kartu su vienuolynu sudegė 1675 m., o 1700 m. jau buvo atstatyta mūrinė bažnyčia. 1755 m. ansamblis, jį perėmus Vilniaus Šventosios Dvasios konvento dominikonams, buvo perstatytas. Darbai užsitęsė iki 1772 m. (tuo metu pastatyta ir 20 naujų mūrinių koplyčių). 1793 m. tuometinis vienuolyno viršininkas – tėvas Dominykas Daunoravičius, presbiterijos P pusėje pristatė zakristiją, dekoruotą stiuko lipdiniais. 1812 m. bažnyčią nusiaubė prancūzų armija, tačiau po karo ji buvo atnaujinta. 1850 m. caro valdžiai vienuolyną uždarius, bažnyčią ir parapiją perėmė vyskupija.

1990 m. lokalizuojant 1962–1963 m. nugriautų Verkių Kalvarijų koplyčių pamatus, archeologinius tyrimus atliko archeologas S. Patkauskas. Tyrimų metu nustatytos XVII a. II pusėje 14 pastatytų koplyčių ir vienų mūrinių vartų stovėjimo vietos. Archeologinių radinių nerasta. Tyrėjo nuomone, ši teritorija nebuvo naudojama buitinėms reikmėms (*LIIR*, f. 1, b. 1904). 2010 m. T. Poškai atliekant žvalgymus Kalvarijų g. 329, 311, katalikiško vaikų darželio ir vienuolyno pastatų statybos metu, 4000 m^2

1 pav. Šurfe 1 rastas stiklinio butelio įspaudas. K. Duderio nuotr.

Fig. 1. The glass bottle mark from test pit 1

2 pav. Šurfe 1 fiksuotas kapas 1. K. Duderio nuotr.

Fig. 2. Burial 1 in test pit 1

3 pav. Šurfe 2 atidengti kapai 2, 3. K. Duderio nuotr.

Fig. 3. Burials 2–3 in test pit 2

plote archeologiniu požiūriu vertingo kultūrinio sluoksnio, radinių ar struktūrų neaptikta. Įžemis fiksuotas 0,5–1,6 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus (*KPC DF*, f. 39, a. 1, b. 3140). 2013 m. L. Girlevičius, atlikdamas žvalgomuosius tyrimus Kalvarijų g. 333, planuojamo statyti pastato su rūsiu vietoje, ištyrė 4 m^2 plotą (2 šurfai) ir nustatė 0,3–2,15 m storio nevertingą XX a sluoksnį (*KPC DF*, f. 39, a. 1, b. 3651).

2015 m. vykdytų žvalgomųjų tyrimų metu iškasus 3 šurfus buvo ištirtas 4 m^2 plotas, o žvalgymų metu – apie 110 m ilgio, 20–30 cm pločio tranšėja.

Šurfe 1 po velėna bei supiltiniu gruntu, permaišytame rudame priemolio sluoksnyje, apie 25 cm gylyje rasti suardyti žmonių kaulai. Sluoksnyje taip pat surinkta keletas žalia drumsta glazūra dengtų koklių, buitinės keramikos fragmentų, stiklinio butelio įspaudas, dekoruotas figūrine kompozicija (1 pav.). Permaišytas sluoksnis, kitaip nei šurfe, tęsėsi iki 80–95 cm gylio. Šurfe 80 cm gylyje buvo atidengtas apardytas vaiko kapas 1 (2 pav.). Mirusysis orientuotas ŠV–PR kryptimi, galva į ŠV (350°). Jis buvo palaidotas lentiniame karste, aukštielninkas. Bendras karsto ilgis turėjęs būti apie 1 m, plotis – apie 35–40 cm.

Šurfe 2 po velėna fiksuotas permaišyto rudo priemolio sluoksnis ir du 1,0,5–1,15 m gylyje atidengti palaidojimai (3 pav.). Abu mirusieji palaidoti aukštielninkai, orientuoti galva kampu į ŠR (280°) (kapas 2) ir ŠR (260°) (kapas 3). Kapo 2 duobės užpilde rastas Jono Kazimiero šilingas leidžia palaidojimą datuoti XVII a. II puse. To paties laikotarpio turėtų būti ir kapas 3.

Šurfe 3 po velėna ir XX a. II pusės supiltiniu 0,75–1,15 m storio gruntu fiksuotas 10–30 cm storio pilkas žemės sluoksnis, sietinas

su buvusiu žemės paviršiumi. Po juo atidengtas permaišytas rudas priemolis su raudonų plytų duženomis bei XVII a. datuojamų koklių ir buitinės keramikos fragmentais. Po šiuo sluoksniu pasiektas apie 10–50 cm storio pilkos spalvos priemolis. Jį keitė tamsiai pilkas 45 cm storio priemolis – iki XVII a. vidurio buvęs tuometinis žemės paviršius. Po juo 1,8–2,2 m gylyje sekė įžemis – šviesiai rudas priemolis.

Žvalgymų apie 110 m ilgio elektros kabelio transėjoje metu vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių neaptikta. Kabelis klotas kapinių teritorijoje 20–40 cm gylyje, atkarpoje tarp šurfų 2 ir 3.

Atlikus archeologinius tyrimus galima teigti, kad istorinės žinios apie pirmąją 1662–1669 m. pastatytą medinę Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčią sutampa su tyrimų metu rastais ankstyviausiais XVII a. II pusės palaidojimais (šurfas 2), datuotais pagal Jono Kazimiero šilingą. Tyrimai leidžia patvirtinti, jog bažnyčios šventoriuje imta laidoti atsiradus pirmajai medinei bažnyčiai. O šurfe 3 rasti koklių fragmentai veikiausiai ten pateko laikotarpiu tarp 1675–1700 m., kai buvo atstatinėjama po gaisro sudegusi bažnyčia.

The Vilnius Calvary Complex

In 2015, three test pits (a total of 4 m^2) were excavated on the grounds of the Vilnius Calvary complex. The remains of a child burial (Fig. 2) were found at a depth of 0.8 m in test pit 1. A glass bottle mark was found (Fig. 1) in brown soil mixed with human bones, tile fragments, and potsherds. Two burials dating to the second half of the 17th century were partly uncovered (Fig. 3) at a depth of 1.05 and 1.15 m in test pit 2. A 1663 Jonas Kazimieras shilling was found in burial 2. A 1.8–2.2 m thick fill layer was discovered in test pit 3.

Albinas Kuncevičius,
Martynas Jakulis, Justina Kozakaitė,
Vytautė Lukšėnienė

Vilniaus bazilijonų Švč. Trejybės bažnyčios unitų karstų tyrimai

Pastaraisiais metais vykdomus Vilniaus bazilijonų vienuolyno statinių ansamblio Švč. Trejybės bažnyčios tvarkymo darbus organizuoja ir finansuoja KPD kartu su Šv. Juozapato bazilijonų ordinu. Atliekami pastato fasadų tyrimai, rengiamas jų tvarkybos darbų projektas, atlikti rūsio, esančio prieš pagrindinį altorių, tyrimai (1 pav). Šiame rūsyje buvo keliasdešimt labai netvarkingai įvairiu metu sumestų karstų su palaidojimais. Nutarta šiuos palaikus, atlikus jų istorinius, archeologinius, antropologinius tyrimus, iškelti ir perlaidoti kitoje vietoje. Tyrimų užsakovai dėl šių darbų atlikimo kreipėsi į VU.

Tyrimams vadovavo prof. dr. A. Kuncevičius, istorinę medžiagą apie unitus, jų bažnyčią ir palaidojimus surinko doktorantas M. Jakulis, palaikų antropologinius tyrimus atliko doktorantė J. Kozakaitė, karstuose aptiktus radinius konservavo ir juos aprašė restauratorė, dėstytoja V. Lukšėnienė. Tyrimo ir fiksavimo darbus vykdė ir archeologijos studentai praktikantai.

Tyrinėtas rūsys buvo 8,7x5,8 m dydžio, 4,32 m aukščio. Skliautas – pusiau cilindrinis. Įėjimo anga rūsyje – 2,75 m aukščio, 2,9x1,3 m dydžio. Kitame rūsio gale yra švieslangis. Visas rūsys prikrautas karstų, kurių dalis suirę, tarp jų matėsi pavienių kaulų ir plytgalių.

Rūsyje atlikti archeologiniai ir antropologiniai tyrimai. Archeologinę šių tyrimų dalį sudarė rūsio po pagrindiniu altoriumi ir ten